A dried leaf and stem are positioned on the left side of the page, extending from the top left towards the bottom center. The leaf is dark brown and curled, while the stem is thin and dark. The background is a light, textured surface with subtle, warm-toned patterns.

Etika v sociokulturních souvislostech

Roman Hytych

Co nás čeká?

- etické hodnoty v sociokulturním kontextu konkrétní osoby,
- příklady kulturní předpojatosti,
- sociokulturní aspekt etických dilemat,
- kulturní kompetence v poradenství,
- dovednost kulturní konfrontace jako součást pokročilé kulturní empatie.

Jaký je vztah etiky a kultury?

- Co je dobré a co je zlé?
- Napadne vás kulturní variace „dobrého a zlého“?

Antinomie (Marková, 2007)

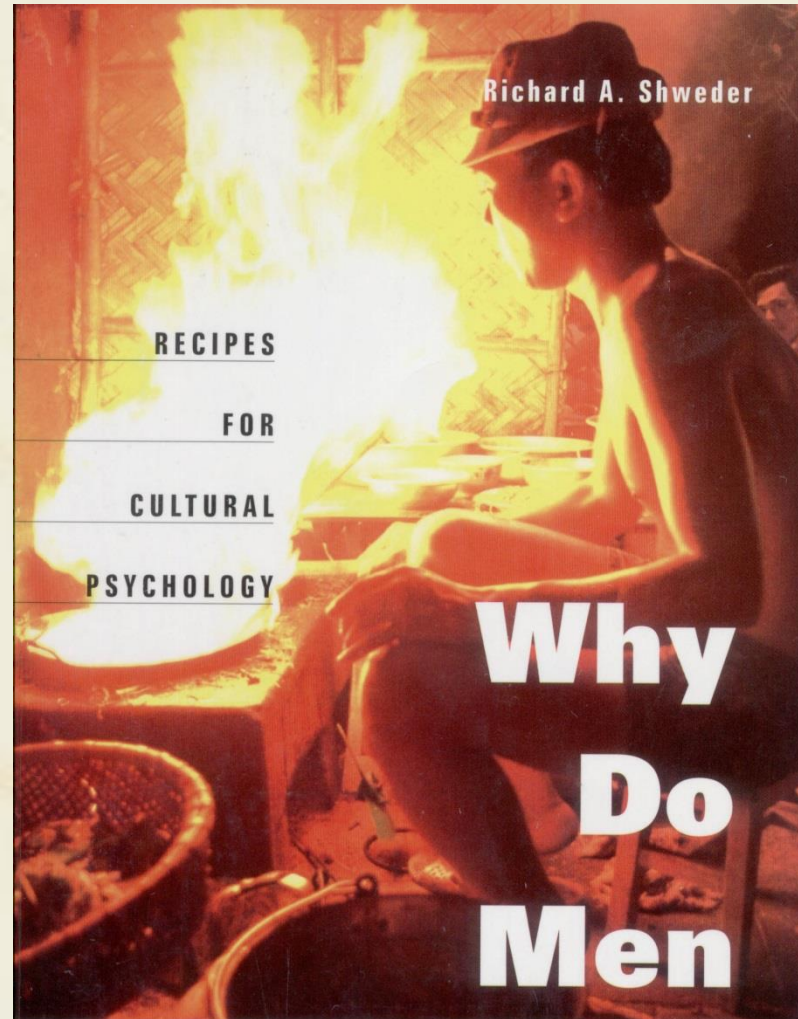

Druhy etiky z pohledu kulturní psychologie (Schweder, 2033, 90n.)

- **Ethic of authonomy** – aims to protect the zone of discretionary choice of individuals and to promote the exercise of individual will in the pursuit of personal preferences (in society where individualism is an ideal; self as an individual preference structure),
- **Ethic of community** – aims to protect the moral integrity of various stations or roles that constitutes a society or a community (=corporate entity with an identity, history, reputation...; self as an office holder),
- **Ethic of divinity** – aims to protect the soul, the spirit, the spiritual aspects of the human agent and nature from degradation (self as an spiritual entity connected to sacred order).

Kulturní psychologie

Barbecue?

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self

Většina dosud prezentovaných výzkumů studovala severoamerické univerzitní studenty v specifických časových údobích (většinou mezi lety 1975 a 2000). Ačkoli jsou tyto výzkumy informativní, nezachycují variace „jáství“ mezi kulturami světa a desetiletími daného století. Vezmeme-li v potaz, že sebepojetí je z podstaty sociální konstrukt, lze očekávat jeho značné kulturní a historické variace.

(Baumeister, Twenge, 2003: 343)

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self
- Dualismus mysli a těla

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self
- Dualismus mysli a těla
 - Antinomie (Marková, 2007)

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self
- Dualismus mysli a těla
- Kultura jako náhodné překrytí jinak „poznatelné biologické reality“

Kulturně spjaté předpoklady o duševní nemoci a zdraví

- Egocentrismus self
- Dualismus mysli a těla
- Kultura jako náhodné překrytí jinak „poznatelné biologické reality“

Psychologie představovala v průběhu většiny své historie kulturně zakotvenou činnost, která brala v potaz konstitutivní úlohu kulturních významů a praktik pro lidský vývoj.

Nicméně jak nedávné historické popisy objasňují (Jahoda 1993), pozornost věnovaná kultuře byla během dvacátého století umlčena, v psychologii, kterou opanoval idealizovaný explanační model fyzikálních věd.

(Miller, Schaberg, 2003: 31)

Alternativy euroamerické psychoterapii

- Znáte psychoterapeutický přístup, který nevznikl v euro-americké kultuře?
- Např. Morito terapie, Naikan terapie, Tovil (více Hytych, 2010)
- 33% populace v USA, 50% v Evropě a 80% celosvětové populace pravidelně užívá nějaký druh alternativní léčby, často původem z Ne-západní kultury (Micozzi, 1996)

Rysy kulturního zapouzdření (encapsulation) (Wrenn, 1962)

- Realita je definována z jediné perspektivy kulturních předpokladů
- Necitlivost ke kulturní odlišnosti, má pravda je jediná
- Předpoklady jsou předmětem víry bez ohledu na empirickou skutečnost
- Řešení jsou hledána v technicky orientovaných strategiích
- Každý je posuzován z hledisky mě vlastních kulturních předpokladů
- **V profesi poradenství se míra kulturního zapouzdření od 60. let zvýšila (Pedersen, 2008)**

Kdo s kým spí - experiment

- Vezmeme hypotetickou sedmičlennou rodinu: **F**(otec), **M** (matka), **S15** (syn 15 let), **S11**, **S8**, **D14** (dcera 14 let), **D3**, která bydlí v domě, kde jsou tři místnosti na spaní.
- A. Vyberte pro vás ideální variantu uspořádání, ve kterém bude rodina spát.
- B. Najděte pro vás nejhorší variantu, které byste se za každou cenu chtěli vyhnout.
- C. Myslíte si, že zkoumaná populace v Indii bude preferovat/ odmítat jiné volby? Proč?
- Jaký to má smysl ve vztahu k etice?

Implicitní kulturní hodnoty

(Schweder, 2003, 63)

A. VYHNUTÍ SE INCESTU

B.1 úzkost ze zachování počestnosti žen

B.2 respekt k hierarchii mezi dospělými muži

B.3 ochrana zranitelných

B.4 ideál autonomie

B.5 posvátný pár

Table 1.1 Distribution of Logically Possible and Selected Solutions under the Three-Room Constraint

Persons per space	1/1/5	1/2/4	1/3/3	2/2/3
Number of possible solutions (Total = 301)	21	105	70	105
Frequency of selection				
Oriya	0	0	2	17
American	0	0	1	17

Most favored 2/2/3 splits	Oriyas	Americans
f m / d14 d3 / s15 s11 s8	8	15
f m d3 / d14 s8 / s15 s11	4	0
f s8 / s15 s11 / m d14 d3	4	0
f m / s15 s11 / d14 d3 s8	1	1
s11 s8 / s15 d14 / f m d3	0	1

Note: f=father, m=mother, s=son, d=daughter, number following s or d =age of child, /=separation of sleeping space. Within a common sleeping space, the order of symbols is the order of sleeping positions.

Table 1.2 Culturally Offensive Sleeping Arrangements Ranked by Informants
in Order of Severity of Breach

Orissa, India

f d14 / m d3 / s11 s8 / s15
 d3 / f / m d14 / s15 s11 s8
 s8 d3 / f / m d14 / s15 s11
 d14 / f / m d3 / s15 s11 s8
 m / f / d14 d3 / s15 s11 s8
 d14 s11 / f / m d3 / s15 s8
 f s15 / m d14 d3 / s11 s8
 f s11 / m d3 / s15 / d14 s8
 f s15 / m d3 / d14 s8 / s11

Hyde Park, United States

f d14 / m s15 / s11 / s8 / d3
 f m / s15 d14 / s11 / s8 / d3
 f s15 / m d14 / s11 / s8 / d3
 f / m / d14 d3 / s15 s8 / s11

Note: All these arrangements are offensive or “ungrammatical” to some degree in the relevant culture. Rankings move from most morally offensive at the top to least morally offensive at the bottom.

f=father, m=mother, s=son, d=daughter, number following s or d =age of child, /= separation of sleeping space. Within a common sleeping space, the order of symbols is the order of sleeping positions.

Table 1.3 Spot Reports of Previous Night's Sleeping Arrangement in Twelve Oriya Households

Space	Sleeping arrangement	Persons per space
1	f d5 d7 m	4
2	f / s9 d6 d1 m	1/4
2	f / d12 s10 s 8 d4 m s15	1/6
2	f / s5 m s4 d7 d10 d13 d16	1/7
2	f s4 s7 / m d10 fm	3/3
2	f s9 m s6 / s18	4/1
3	f / m d6 s10 / s16	1/3/1
3	f s6 / m s4 / fm	2/2/1
3	f m / s12 d7 d15 / ff	2/3/1
3	f s10 s6 / s20 / m (menstruating)	3/1/1
4	f / ff / m d10 d12 d14 / s12 s15 s16	1/1/4/3
4	f m d6 / s9 s14 / s16 s19 / fm	3/2/2/1

Note: The 12 households were randomly chosen from 160 spot reports. f=father, m=mother, s=son, d=daughter, fm=father's mother, ff=father's father, number following s or d =age of child, /=separation of sleeping space. Within a common sleeping space, the order of symbols is the order of sleeping positions.

Multikulturní kompetence: tři stádia

- Uvědomění (*awareness*) kulturně naučených předpokladů,
- Znalost (*knowledge*) kulturně relevantních faktů,
- Dovednost (*skill*) volby a provedení kulturně vhodných intervencí.
 - Nástroje k měření (viz Pedersen, 2008, 10)

Etické dilema multikulturního poradce

- Kdy vyvstane?
- Čeho se držet?
 - Platné principy
 - Konvenční pravidla
 - Následky
 - Záměry
- kvalita shody (*goodness of fit*) mezi poskytovatelem, příjemcem a komunitou (Trimble, Fisher, 2006)

Jaké je nebezpečí etických kodexů?

- Fixování skutečnosti,
- Vnucování morálky skupiny, která má moc (Optow, 1990),
 - např. psychoterapie jen ve zdravotnictví, jen empiricky podložená, jen manualizovaná atd.
- Ustavení základních morálních principů (Kitchner, 1984):
 - autonomie, prospěšnost, neublížení, spravedlnost;
 - Jsou opravdovým základem?

Dávání - experiment

- Rozdělte se prosím do dvojic a dohodněte se, kdo z vás bude dárce a kdo obdarovaným.
- Pro dárce je zde malá pozornost; zkuste si udělat chvíli klidu a pak si užít proces dávání a zaznamenat své prožívání;
- Najdete ve skupině podobnost v prožívání dárce a obdarovaného?
- Jak je to s obdarováním, resp. dáváním a přijímáním v psychoterapii/ poradenství?

Učinit št'astným (*satutu-karanavâ*), více *Psychoterapie* 8, 1, 75-77

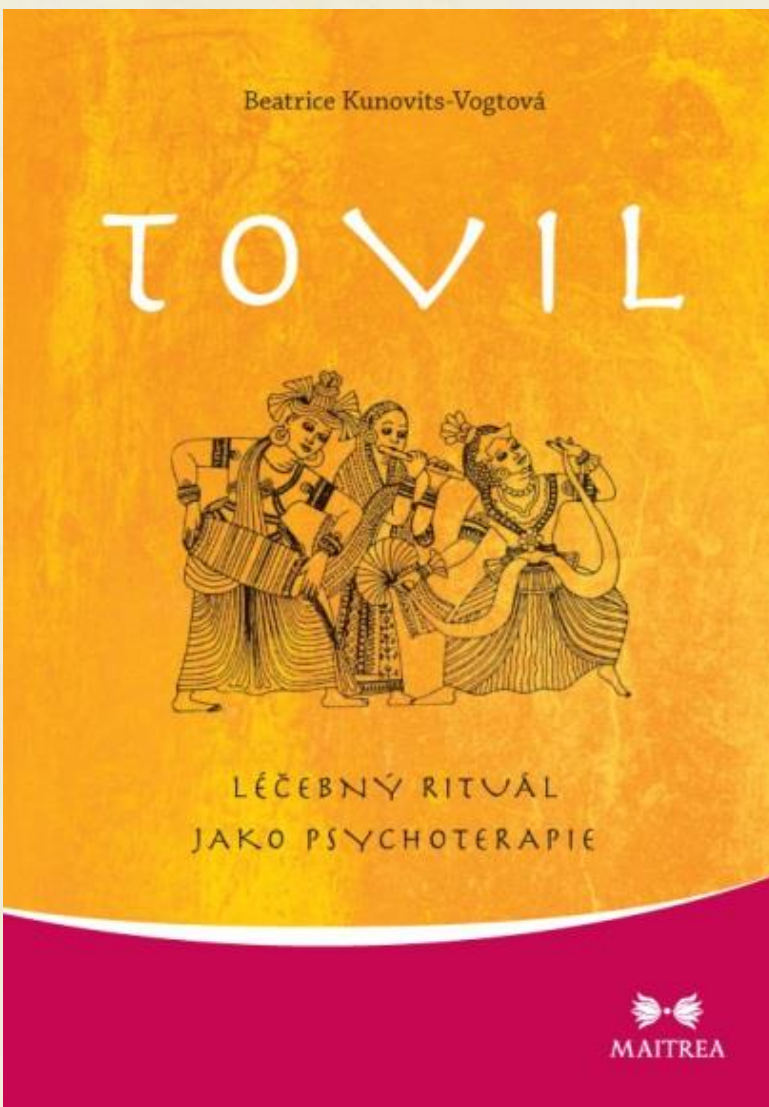

Illustration by the author for the Oriental Translation Fund.

Příklad – sebeodhalení (Pedersen, 2008, 17)

- Je sebeodhalení důležitým terapeutickým faktorem?
- Pokud trénujeme skupinovou práci, je fér očekávat od všech, že investují do sebeodhalení?

Kompetence multikulturního poradenství

Ridley (2005) definuje kompetenci multikulturního poradenství jako prospěšné zahrnutí kulturních skutečností do poradenského procesu tak, aby podporovali terapeutickou změnu.

Kulturní konfrontace je tak mikro-dovedností, která je nutná abychom dosáhli kompetence multikulturního poradenství.

Kulturní konfrontace: proč je důležitá

Ačkoli imperativ zní: identifikovat, porozumět a respektovat klientovi kulturní hodnoty (APA: 2033), nesmíme zapomenout, že stejně důležité pro praktika je kriticky prozkoumat kulturní slepé uličky a hodnoty klientovi kultury, aby šlo rozhodnout, zda a ev. jak se podílejí na klientových potížích

Konfrontace

- Ivey and Ivey (2007, 261), definují konfrontaci jako schopnost identifikovat inkongruenci, diskrepanci nebo smíchaná sdělení (mixed messages) v jednání, myšlení, pocitech nebo významech.
- Konfrontace není agrese vůči klientovi ale jde o asertivní intervenci podporující změnu;
- Konfrontace není „jít proti“ klientovi; jde o „kráčení s“ klientem, hledání objasnění a možností nových řešení klientových potíží. O konfrontaci můžeme přemýšlet jako o podpůrném testování (*supportive challenge*), Ivey, Ivey (2007, 263).

Kulturní konfrontace

je pak identifikací a objasněním diskrepance mezi klientovým lpěním nebo nadsazování kulturních hodnot, jejichž výsledkem jsou sebe-poškozující následky pro klienta.

Kulturní konfrontace - fáze

- *Kritické prozkoumání* (examination):
účelem je rozhodnout, zda je nutné konfrontovat klientovi kulturní hodnoty;
- *Podpůrné testování* (challenge):
 - (a) objasnit klientovi spojení mezi jeho kulturními hodnotami a sebe-poškozujícími následky,
 - (b) hledání řešení klientových diskrepancí a slepých uliček.

Kulturní empatie

- *Kulturně empatické porozumění* je procesem, v němž terapeut vnímá klientovo sebe-prožívání – celkový obraz klientova psychologického světa.
- *Kulturně empatická vstřícnost (responsiveness)* je procesem skrze nějž terapeut sděluje klientovi své porozumění jeho prožitkovému světu. Klíčem je, aby nejenom sdílel přesné porozumění jeho světu, ale aby též vyjadřoval postoj zájmu a respektu.

Jak na to?

1. Přijmout kulturní konfrontaci do repertoáru
2. Vytvořit pevné pracovní spojení s klientem
3. Nechat uzrát čas
4. Předpokládat klientův odpor
5. Potvrzovat hodnotu klientovi kultury
6. Podpořit klientovo porozumění propojení jeho jednání a důsledků, která přináší
7. Změna jednání a vytvoření prostoru pro nové volby

Příklad latinsko-americké terapeutky

The most difficult piece of this work has been in challenging some clients; I had to push myself to be more vocal, direct, and at times confrontational-communication styles that are not practical to my culture. Challenging clients is in stark contrast to my cultural values of *personalismo* (personalism) and *respeto* (respect). These values are at the core of my culture and ones that I take pride in; thus, questioning these values, I feel as though I am being disloyal. Nonetheless, through my counseling work, I recognize that pride and inflexibility in these values may hinder positive change for my clients if I am not flexible in balancing my cultural values with counseling values.

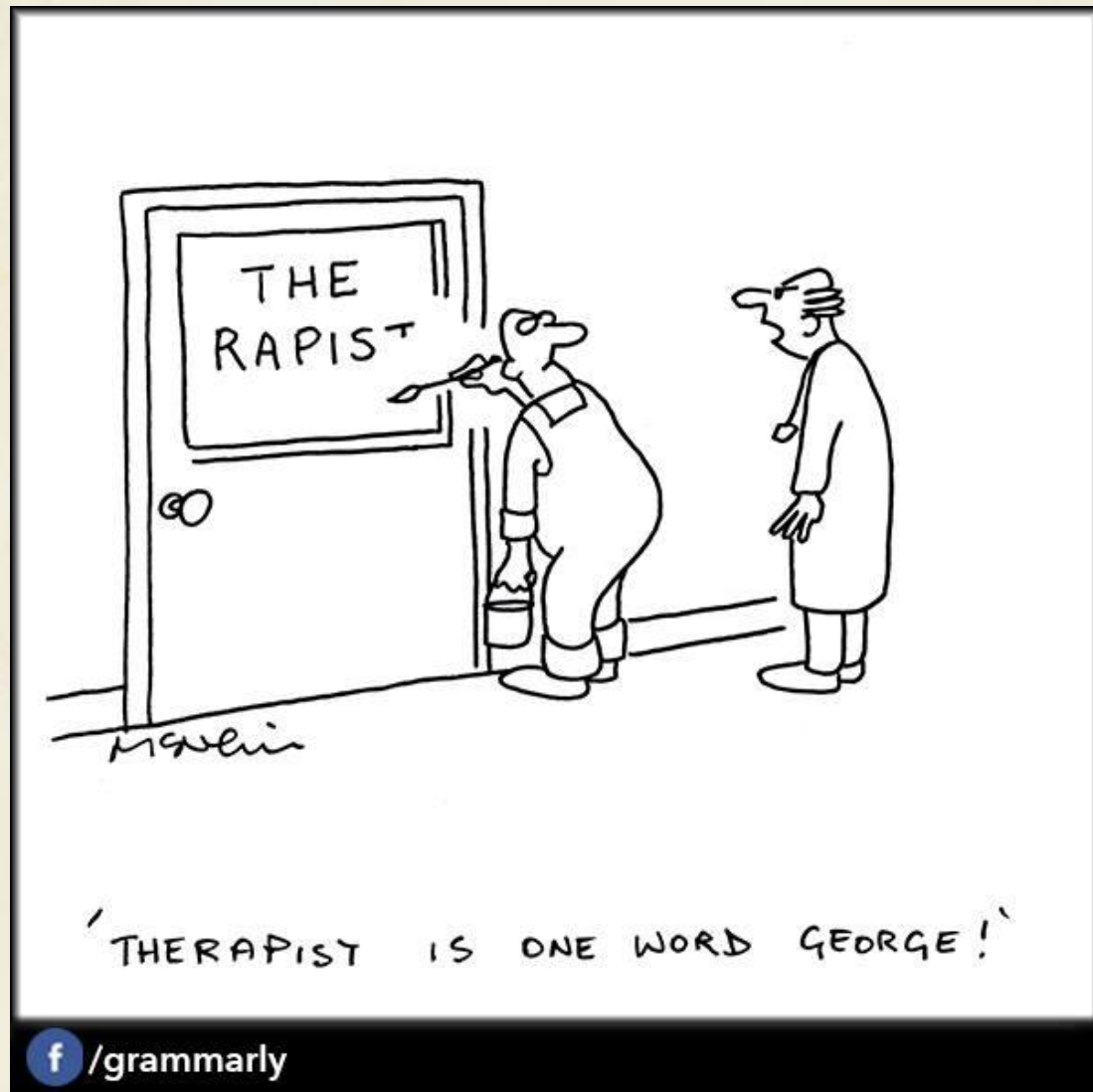
Alicia

Alicia was a 20-year-old Latina college student that presented with depressive symptoms. Through further exploration, Alicia confided that she felt a tremendous amount of guilt in going to college, far from family.

This was especially difficult because of the Latino cultural value of *familismo* (familism), which explained her distress in pursuing a college education away from her family. Her family history compounded her feelings of guilt as her family continually called her to come home because of difficult times. Alicia felt guilty in not being able to go home because she would fall behind in her schoolwork, but was also not able to concentrate on her studies if she would stay because of the importance of family.

It became clear that in our work, we would have to address her cultural value of *familismo* and examine its fit with her to decrease her distress.

Znalost jazykem nesených kulturních významů

APA (2003). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. *American Psychologist*, 58(5), 377-402.

Baumeister, R. F., Twenge, J. M. (2003). The Social Self. In B. Weiner, T. Millon, M. J. Lerner (Eds.). *Handbook of Psychology: Personality and Social Psychology* (Vol. V.). (pp. 327–352). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Inc.

Hytych, R. (2010). Východní vlivy v současné euro-americké psychoterapii. In Vybíral, Z., Roubal, J. (Eds.) *Současná psychoterapie*. (pp. 584-598). Praha: Portál.

Ivey, A. E., & Ivey, B. I. (2007). *Intentional interviewing and counseling: Facilitating client development in a multicultural society* (6th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.

Kitchner, K. S. (1984). Intuition, critical evaluation and ethical principles: The foundation for ethical decisions in counseling psychology. *The Counseling Psychologist*, 12, 43-55.

Micozzi, M. S. (1996). *Fundamentals of complementary and alternative medicine*. New York: Churchill Livingstone.

Miller, J. G., Schaberg, L. (2003). Cultural Perspectives on Personality and Social Psychology. In B. Weiner, T. Millon, M. J. Lerner (Eds.) *Handbook of Psychology: Personality and Social Psychology* (Vol. V.). (pp. 31–56). Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Inc.

Opatow, S. (1990). Moral exclusion and in justice: An introduction. *Journal of Social Issues*, 46, 1-20.

Pedersen, P. B. (2008). Ethic, Competence, and professional Issues in Cross-Cultural Counseling. In Pedersen, P. B., Draguns, J. G., Lonner, W. J., Trimble, J. E. (Eds.) *Counseling across Cultures*. (pp. 5-20). London, Sage Publication.

Ridley, C. R. (2005). *Overcoming unintentional racism in counseling and therapy: A practitioner's guide to intentional intervention* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

Ridley, C. R., Ethington, L. L., Heppner, P. P. (2008). Cultural Confrontation: A Skill of Advanced Cultural Empathy. In Pedersen, P. B., Draguns, J. G., Lonner, W. J., Trimble, J. E. (Eds.) *Counseling across Cultures*. (pp. 345-362). London, Sage Publication.

Schweder, R. A. (2003). *Why do man barbecue?: Recipes for cultural psychology*. London, Harvard University Press.

Trimble, J. E., & Fisher, C. B. (2006). Introduction: Our shared journey: Lessons from the past to the future. In J. E. Trimble & C. B. Fisher (Eds.), *The handbook of ethical research with ethnocultural populations and communities* (pp. xv-xxix). Thousand Oaks, CA: Sage.

Wrenn, C. G. (1962). The culturally encapsulated counselor. *Harvard Educational Review*, 32, 444-449.